

Fagforbundets innspill til Riksantikvarens håndverksstrategi

Fagforbundet organiserer flere yrkesgrupper som vil omfattes av Riksantikvarens håndverksstrategi. Disse finnes både innenfor allmenne håndverksfag som tømrer, murer, maler og snekker, men også innenfor de om lag 40 fagene definert av Utdanningsdirektoratet som verneverdige tradisjonshåndverk – eksempelvis trebåtbygger, møbeltapetserer, smed og repsluger.

Vi har medlemmer som arbeider innenfor kirken, museer, sentre for fartøyvern, stiftelser, kommuner, fylkeskommuner samt teater og scene.

Fagforbundet er representert i Faglig råd for bygg - og anleggsteknikk (FRBA) og i Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling (FRHDP). Her jobber vi for en best mulig videregående opplæring for alle, inkludert våre medlemmer som arbeider innen yrker som vil berøres av håndverksstrategien.

Overordnede kommentarer

Fagforbundet vil understreke at håndverksstrategien både kan og bør ha som ambisjon å bidra til at de ansatte får trygge lønns- og arbeidsvilkår og økt jobbsikkerhet. Dette vil i seg selv være viktig for å rekruttere og beholde tradisjonell håndverkskompetanse i hele landet.

Store og komplekse restaureringsoppdrag krever stabile kompetansemiljøer av en viss størrelse. En forutsetning for alt dette, er forutsigbare økonomiske rammevilkår i kulturminneprosjekter – det må håndverksstrategien bidra til.

Fagforbundet mener også at det offentlige må utføre mest mulig restaurering- og istandsettingsarbeid med egne ansatte. Dette sikrer det offentlige direkte kontroll over tjenestene, som igjen gir bedre kontroll over kvaliteten på tjenesteleveransen, samt forutsigbarhet for både arbeidsgiver og de ansatte. Dette muliggjør også langsiktig kompetansebygging i den offentlige virksomheten og sikrer at de ansatte har tilgang på et faglig fellesskap. Mulighetene for at den offentlige eieren/kulturminneforvalteren også kan bli lærebedrift, som igjen sikrer nyrekruttering, vil dessuten styrkes.

Kommentarer knyttet til de strategiske satsingsområdene

Strategisk satsing 1 - Håndverkkompetansen og -kapasiteten skal styrkes:

Økt samarbeid mellom næringen og videregående skoler

For å styrke interessen og rekrutteringen til tradisjonshåndverk bør de videregående skolene legge til rette for at elevene innen bygg- og anleggsteknikk får prøve ulike tradisjonshåndverk underveis i opplæringsløpet. Fagforbundet støtter her Riksantikvaren i målet om å bidra til at kulturmiljøforvaltningen og museer tilrettelegger for praksisopphold

i forbindelse med pågående istandsettingsprosjekt. En mulighet er at elevene gjennom faget yrkesfaglig fordypning kan ha sin praksis i disse virksomhetene. De videregående skolene kan også inngå samarbeid med aktuelle miljøer, eksempelvis museer, kirker, stiftelser og senter for fartøyvern.

Videre kan målrettede kompetansepakker for rådgivere på ungdomsskoler og i videregående opplæring bidra til at mulighetene som finnes for utdanning innen tradisjonshåndverk, gjøres bedre kjent blant elevene. Dette vil bidra til Riksantikvarens mål om å synliggjøre arbeidsmarkedet og utdanningsmulighetene innenfor restaurering og istandsetting.

Justering av læreplaner og fagbrev nummer to for voksne

Fagforbundet er enig i at oppdatering av læreplaner er et virkemiddel som bør ses på. Det må likevel påpekes at et sentralt spørsmål i dette, er hva som bør ligge i grunnutdanningen og hva som bør inngå som videreutdanning, gjennom for eksempel bransjeprogram og utdanninger på fagskolenivå. En læreplan må finne balansepunktet mellom bred nok og spesifikk nok kompetanse, og hva som er et hensiktsmessig omfang. Riksantikvaren kan bidra til å avdekke om det finnes kompetansehull i dagens læreplaner, og eventuelt foreslå nye kompetansemål for de aktuelle faglige rådene (FRBA og FRHDP). Læreplaner på vg3-nivå kan også endres for å etablere fordypningsområder innen et lærefag, samtidig som den fører til samme fagbrev/svennebrev og samme yrkesbetegnelse. Også dette bør vurderes som virkemiddel.

Det er samtidig viktig at strategien tar innover seg at antall søkere til videregående opplæring trolig vil gå ned i årene som kommer. En løsning kan være å flytte fagarbeidere fra en del av næringen til en annen, ved å tilrettelegge for at de kan gjennomføre et fag-/svennebrev nummer to, eller ta videreutdanning innenfor fagutdanningen de allerede har.

Krav om bruk av lærlinger

Fagforbundet mener det er svært positivt at Riksantikvaren ønsker å styrke rammebetingelsene for lærebedrifter i relevante håndverksfag gjennom blant annet statlige føringer for bruk av lærlinger. Som påpekt i forrige høringsrunde har flere kommuner, deriblant Oslo, vedtatt egne lærlingbestemmelser ut over lov om offentlige anskaffelser som krever at det på områder der det er et klart definert behov for lærlinger, skal stilles krav til at minst 10 % av arbeidede timer er utført av lærlinger, og at leverandøren i kontraktperioden er godkjent lærlingebedrift. Fagforbundet mener at et slikt krav er et viktig grep for å sikre både rekruttering i fagene og at offentlige oppdrag går til seriøse håndverksbedrifter – gitt at dette følges opp både ved og etter inngåelse av kontrakter. Det bør også stilles krav om tariffavtale.

Stabile rammebetingelser for universitets- og høyskoleutdanningene og fagskoler

Fagforbundet er glade for at Riksantikvaren vil bidra til å styrke og videreutvikle høyere yrkesfaglig utdanning og høyere utdanning innen feltet. For at dette skal lykkes er det viktig at arenaer for spesialutdanning, som «restaureringshåndverkere» ved NTNU og eksisterende fagskoletilbud, støttes og utvikles over tid. Da trengs stabile rammebetingelser.

Som Riksantikvaren helt riktig påpeker trengs også styrkede rammebetingelser for fagarbeideren som ønsker å ta videreutdanning, både høyere yrkesfaglig utdanning og universitet- og høyskole. Her spiller både tid, økonomi, geografisk tilgjengelighet og tilpasning til livssituasjon inn.

Bransjeprogrammer og opplæring i virksomhetene

Det er viktig for kompetanseutvikling i tradisjonshåndverksfagene at det utvikles opplæringsprogram i virksomhetene som supplement til etablerte utdanningsløp på videregående-, fagskole og høyskole/universitetsnivå, eksempelvis i form av bransjeprogrammer. Tilbud kan etableres sammen med næringen knyttet til tradisjonshåndverk, der virksomhetene (inklusive bygningsvernsentre og fartøysentre) står for kvalifiseringen av medarbeiderne i samarbeid med bransjeorganisasjoner, studieforbund og fagmiljøer – og i samarbeid om konkrete istandsettingsprosjekter. Fagforbundet mener videre det er bra at Riksantikvaren påpeker viktigheten av fagmiljø og arbeidsfellesskap for bevaring og overføring av uformell kunnskap.

Strategisk satsing 2 - Flere bedrifter med relevant kompetanse skal ta oppdrag på kulturminner og -miljø:

Fagforbundet mener det er positivt at det er fokus på bestillerkompetanse i håndverksstrategien. Som nevnt i forrige innspillsrunde, erfarer vi at kompetansen på feltet er for varierende, noe som rammer kvaliteten. I strategien fremgår det kompetansekravene som stilles av kulturmiljøforvaltningen, må bli mer forståelig for håndverkerne og bedrifter, men også for eierne som skal bestille håndverkstjenester, samt at kulturmiljøforvaltningen må veilede og bistå eiere i hvilke krav som gjelder for istandsetting- og vedlikeholdsprosjekter. En ambisjon om at eksisterende godkjennings- og sertifiseringsordninger i større grad skal bidra, nevnes også. Alt dette er viktig, men det bør også komme konkrete tiltak for kompetanseheving i bestillerrollen for eierne av kulturmiljø.

Strategisk satsing 3 - Erfaringsbasert kunnskapsutvikling og forskning skal styrkes:

Søkelyset på klimarelaterte skader, klimaendringer og hvordan disse påvirker kulturmiljøforvaltningen er viktig. Her mener Fagforbundet at Riksantikvaren gjør rett i å peke på behovet mer forskning og erfaringsbasert kunnskapsutvikling om hvordan vedlikehold, istandsetting, rehabilitering og ombruk kan bidra til å forlenge levetiden på bygninger og samtidig lære av historisk klimatilpasning. Fagforbundet ser fram til at

strategien kommer med konkrete tiltak for å fremme kunnskapsutvikling og forskning på området, og at denne gjøres tilgjengelig for eiere og ansatte.

Tradisjonshåndverkene har, som påpekt i tidligere høringssvar, en avgjørende rolle når samfunnet skal gjennom et grønt skifte der vi må bygge mindre nytt og ta bedre vare på det som allerede er bygget. Da sitter tradisjonshåndverkere og kulturmiljøfeltet på nyttig kunnskap som er avgjørende for at vi lykkes. Derfor er gledelig at strategien har ambisjoner om å bidra til dette.